

MANGALA OYUNU NEDİR? NASIL OYNANIR? TARİHÇESİ NEDİR?

astagos

Mangala Türk Zeka ve Strateji Oyunu iki kişi ile oynanır. Oyun tahtası üzerinde karşılıklı 6'şar adet olmak üzere 12 küçük kuyu ve her oyuncunun taşlarını toplayacağı birer büyük hazine bulunmaktadır. Mangala Oyunu 48 taş ile oynanır.

Oyuncular 48 taşı her bir kuyuya 4'er adet olmak üzere dağıtırlar. Oyunda her oyuncunun önünde bulunan yan yana 6 küçük kuyu, o oyuncunun bölgesidir. Karşısında bulunan 6 küçük kuyu rakibinin bölgesidir. Oyuncular hazinelerinde en fazla taşı biriktirmeye çalışırlar. Oyun sonunda en çok taşı toplayan oyuncu oyun setini kazanmış olur. Oyuna kura ile başlanır. Oyunda 4 ana temel kural vardır.

1. TEMEL KURAL: Kura neticesinde başlama hakkı kazanan oyuncu kendi bölgesinde bulunan istediği kuyudan 4 adet taşı alır. Bir adet taşı aldığı kuyuya bırakıp saatin tersi yönünde, yani sağa doğru her bir kuyuya birer adet taş bırakarak elindeki taşlar bitene kadar dağıtır. Elindeki son taş hazinesine denk gelirse, oyuncu tekrar oynama hakkına sahip olur. Oyuncunun kuyusunda tek taş varsa, sırası geldiğinde bu taşı sağındaki kuyuya taşıyabilir. Hamle sırası rakibine geçer. Her seferinde oyuncunun elinde kalan son taş oyunun kaderini belirler.

2. TEMEL KURAL: Hamle sırası gelen oyuncu kendi kuyusundan aldığı taşları dağıtırken elinde taş kaldıysa, rakibinin bölgesindeki kuyulara da taş bırakmaya devam eder. Oyuncunun elindeki son taş, rakibinin bölgesinde denk geldiği kuyudaki taşların sayısını çift sayı yaparsa (2, 4, 6, 8 gibi) oyuncu bu kuyuda yer alan tüm taşların sahibi olur ve onları kendi hazinesine koyar. Hamle sırası rakibine geçer.

3. TEMEL KURAL: Oyuncu taşları dağıtırken elinde kalan son taş, yine kendi bölgesinde yer alan boş bir kuyuya denk gelirse ve eğer boş kuyusunun karşısındaki kuyuda da rakibine ait taş varsa, hem rakibinin kuyusundaki taşları alır, hem de kendi boş kuyusuna bıraktığı taşı alıp hazinesine koyar. Hamle sırası rakibine geçer.

4. TEMEL KURAL: Oyunculardan herhangi birinin bölgesinde yer alan taşlar bittiğinde oyun seti biter. Oyunda kendi bölgesinde taşlarını ilk bitiren oyuncu, rakibinin bölgesinde bulunan tüm taşları da kazanır. Dolayısıyla, oyunun dinamiği son ana kadar hiç düşmez.

Mangala Oyunu 5 set olarak oynanır. Oyunu kazanan oyuncu (1) puan, kaybeden (0) puan ve berabere bitiren oyuncular yarım (0,5) puan alır.

ALTERNATİF OYUN ŞEKLİ (KALE KURALI)

- "Mangala Oyunu nasıl oynanır?" Başlığında belirtilen 1 ve 2. Temel kural "kale kurallı" oyunda aynen geçerlidir. (Taşları dağıtırken hazinelere taş bırakma kuralı hariç)
- "Mangala Oyunu nasıl Oynanır?" başlığında belirtilen 3. ve 4. Temel kural "kale kurallı" oyunda uygulanmaz. Onun yerine;

Oyuncu elinde bulunan taşları dağıtırken elindeki son taş, rakibinin bölgesinde denk geldiği kuyudaki taşların sayısını 3 yaparsa o kuyu oyuncu tarafından ele geçirilmiş olur. Oyuncu ileride rakibi ve kendisi tarafından bu kuyuya koyulacak tüm taşların sahibi olur. Sahibi olduğu taşlar oyuncunun kendi hazinesine koyulur. Kale kuralının uygulandığı oyunlarda taşları dağıtırken hazinelere taş bırakma kuralı ortadan kalkar. Kaleyi belirlemek için farklı renkte taşlar kullanılır. Oyuncular 6 nolu kuyuya kale kuramaz. Bir sette her oyuncu sadece bir kez kale kurabilir. Oyunculardan herhangi birinin önünde bulunan kuyularda taş kalmadığı zaman oyun sona erer. Önünde ki kuyularda taş kalan oyuncu bu taşları kendi hazinesine koyar. Son olarak hazinelere bulunan taşlar sayılır. Hazinesinde en fazla taş olan oyuncu oyunu kazanır.

TARİHÇESİ

Tarihi araştırmalar Mangala Oyunu'nun Sakalar, Hunlar ve Göktürkler döneminde oynandığını göstermektedir.

Dünyanın farklı ülkelerinde mangala türü oyunlar oynanmaktadır ancak Türk Mangalasını diğer mangala oyunlarından ayıran kimi özellikler vardır. Diğer mangala türlerinde taşlar genelde "tohum" adını almakta, taşları hareket ettirme ise "tohum saçma" olarak ifade edilmektedir. Bu da o kültürlerin ziraatçı bir toplum olduklarını göstermektedir. Oysa Türk Mangala'sında taşlar "asker" olarak görülmektedir. Ayrıca günümüze "hazine" olarak aktardığımız bölüme Türkler "orda" yani "karargâh" demişlerdir; bu da oyunumuzun bir çiftçilik oyunu değil, savaş oyunu olduğunu ortaya koymaktadır.

Türk Mangala'sının bir diğer farkı ise alınan taşların bir tanesinin kendi otağına, yani kuyusuna bırakılmasıdır. Diğer mangala oyunlarında kendi kuyusuna taş bırakma olayı yoktur. Mangala'da kendi kuyusuna bir taş bırakma kuralı, Türk sosyal hayatındaki baba ocağına sahip çıkma geleneğinin bir göstergesidir. Taş kazanmak için rakibin taşlarını çift yapma kuralı ise Türk inanç ve devlet sistemi tarihindeki ikili anlayışı sembolize etmekte ve Türklerin geleneksel dünya görüşüne uygun düşmektedir. Eski Türklerin göğü baba, yeri ana olarak kabul etmesini; Türk devlet sistemindeki töles-sol ve tardus-sağ ile idare yapıdaki yabgu ve şad sistemi gibi çiftleri bu duruma örnek gösterebiliriz.

Gaziantep Kalesi, Gaziantep Kalesi müzesinde bulunan Mangala kayası

Mersin, Kanlı Divane'de bulunan 1000 yıllık Mangala kayası

1714 İstanbul-Marquie de Ferriol tarafından çizilen "Mangala oynayan Türk Kızları" gravürü